

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 21 marca 2022 r.
(OR. pl)

7439/22

JAI 379
MIGR 92
ASILE 34
SOC 176

PISMO PRZEWODNIE

Od: Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)

Data otrzymania: 21 marca 2022 r.

Do: Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, sekretarz generalny Rady Unii Europejskiej

Nr dok. Kom.: C(2022) 1806 final

Dotyczy: KOMUNIKAT KOMISJI w sprawie wytycznych operacyjnych dotyczących wykonania decyzji wykonawczej Rady 2022/382 stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującej wprowadzeniem tymczasowej ochrony

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument C(2022) 1806 final.

Załącznik: C(2022) 1806 final

KOMUNIKAT KOMISJI

w sprawie wytycznych operacyjnych dotyczących wykonania decyzji wykonawczej Rady 2022/382 stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującej wprowadzeniem tymczasowej ochrony

4 marca 2022 r. Rada przyjęła decyzję wykonawczą Rady (UE) 2022/382 stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującą wprowadzeniem tymczasowej ochrony („decyzja Rady”)¹. Weszła ona w życie tego samego dnia.

W oparciu o niedawne pytania państw członkowskich dotyczące wykonywania decyzji Rady i wdrażania dyrektywy 2001/55/WE („dyrektywa w sprawie tymczasowej ochrony”) Komisja określiła szereg kwestii, w przypadku których przydatne jest udzielenie państwom członkowskim wskazówek. Załączone wytyczne dotyczą właśnie tych kwestii, m.in. zakresu przepisów (osoby objęte/nieobjęte decyzją Rady, członkowie rodziny) oraz sposobu postępowania z dziećmi, w tym osobami małoletnimi pozbawionymi opieki. W wytycznych omówiono też kwestię prawa do swobodnego przemieszczania się między państwami członkowskimi, rejestrację i przekazywanie informacji.

Obecna sytuacja jest niezwykle trudna dla państw członkowskich. Skala wyzwania jest bardzo duża – przybyło już blisko 3 mln osób. Warunki zmieniają się z dnia na dzień. Wytyczne muszą być w stanie nadążać za rozwojem sytuacji i w związku z tym będą wymagały aktualizacji w świetle doświadczeń zebranych przez państwa członkowskie.

Są one zatem pomyślane jako „żyjący dokument” i będą poddawane regularnym aktualizacjom na podstawie nowych pytań napływających od państw członkowskich, tak aby odzwierciedlały realną sytuację i należycie uwzględniały zmieniające się potrzeby państw członkowskich. Po niniejszych wytycznych mogą zostać opublikowane bardziej szczegółowe zalecenia dotyczące poszczególnych tematów. Zgodnie z planami Komisji wszelkie dodatkowe wskazówki, których mogą potrzebować państwa członkowskie, będą też regularnie zamieszczane na specjalnej stronie internetowej poświęconej informacjom dla osób uciekających przed wojną w Ukrainie. Komisja zamierza również spotykać się co miesiąc z państwami członkowskimi w celu omówienia kwestii związanych z interpretacją decyzji Rady i dyrektywy 2001/55/WE.

Komisja stworzyła „**platformę solidarności**” w celu koordynowania reakcji operacyjnej państw członkowskich zgodnie z art. 3 ust. 2 decyzji Rady. Platforma ta będzie działać we współpracy z unijną siecią ds. reagowania w obszarze migracji i na wypadek kryzysu migracyjnego („plan gotowości”), o której mowa w art. 3 ust. 1 decyzji Rady, wykorzystując informacje sytuacyjne otrzymane w ramach tej sieci. Platforma solidarności będzie gromadzić informacje i analizować potrzeby zidentyfikowane w państwach członkowskich oraz koordynować operacyjne działania następcze w odpowiedzi na te potrzeby.

Platforma solidarności będzie ułatwiać uruchomienie odpowiednich instrumentów UE, a także koordynować dopasowywanie ofert działań solidarnościowych do zidentyfikowanych potrzeb oraz przenoszenie osób na poziomie ogólnym między państwami członkowskimi i – w stosownych przypadkach – do państw trzecich, we współpracy z agencjami UE i innymi właściwymi podmiotami.

¹ Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony

Państwa członkowskie wyznaczyły po dwie osoby, z których jedna będzie pełnił funkcję krajowego punktu kontaktowego i będzie miała uprawnienia decyzyjne, a druga będzie działać na poziomie operacyjnym. Wszelkie informacje dotyczące platformy solidarności oraz dodatkowe pytania związane z wykonywaniem decyzji Rady w oparciu o niniejsze wytyczne należy przysyłać na specjalną funkcyjną skrzynkę pocztową, której adres przekazano już państwom członkowskim.

W 2020 r. Komisja przyjęła, jako integralną część wniosków wchodzących w skład paktu, zalecenie dotyczące **unijnego planu gotowości do reagowania w obszarze migracji i na wypadek kryzysu migracyjnego**. Plan ten ma na celu zapewnienie ram operacyjnych na użytek monitorowania i przewidywania przepływów migracyjnych i sytuacji migracyjnych, budowania odporności oraz organizowania odpowiedzi na sytuacyjne okoliczności w trakcie kryzysu migracyjnego.

Od początku stycznia 2022 r. Komisja ściśle współpracuje z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych, odpowiednimi agencjami UE i z państwami członkowskimi w ramach sieci ds. planu gotowości do reagowania w obszarze migracji i na wypadek kryzysu migracyjnego w celu ogólnego określenia poziomu gotowości na wypadek potencjalnego kryzysu. Od czasu wybuchu wojny w Ukrainie spotkania w ramach sieci odbywają się dwa razy w tygodniu, a informacje dotyczące udostępnianych codziennie sprawozdań z orientacji sytuacyjnej wymieniane są na bieżąco, aby zapewnić skoordynowane reagowanie na sytuacje kryzysowe w kontekście wyzwań migracyjnych spowodowanych tymi wydarzeniami.

Prace te są w pełni skoordynowane ze zintegrowanym reagowaniem na szczeblu politycznym w sytuacjach kryzysowych (IPCR), a raport dotyczący planu gotowości jest włączany do cotygodniowego sprawozdania poświęconego zintegrowanej orientacji sytuacyjnej (ISAA).

Plan gotowości będzie dalej służyć wymianie informacji sytuacyjnych i konsolidacji wszystkich istotnych informacji na temat zarządzania migracją w związku z rosyjską inwazją na Ukrainę, w tym na temat wdrażania dyrektywy 2001/55/WE.

Niniejsze **wytyczne** mają pomóc państwom członkowskim w stosowaniu decyzji Rady i dyrektywy 2001/55/WE² („dyrektywa w sprawie tymczasowej ochrony”) oraz innych przepisów UE, które mają zastosowanie. Uzupełniają one komunikat Komisji z dnia 2 marca 2022 r. zawierający wytyczne operacyjne dotyczące zarządzania granicami zewnętrznymi w celu ułatwienia przekraczania granicy między UE a Ukrainą³

² Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, Dz.U. L 212 z 7.8.2001, s. 12.

³ Komunikat Komisji zawierający wytyczne operacyjne dotyczące zarządzania granicami zewnętrznymi w celu ułatwienia przekraczania granicy między UE a Ukrainą, C(2022)1404, Dz.U. C 104I z 4.3.2022, s. 1.

1. OSOBY OBJĘTE TYMCZASOWĄ OCHRONĄ

Osoby uprawnione do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym na podstawie decyzji wykonawczej Rady 2022/382 („decyzja Rady”)

W art. 2 ust. 1 i 2 decyzji Rady określono konkretne grupy osób, do których ma zastosowanie tymczasowa ochrona lub odpowiednia ochrona przewidziana w prawie krajowym:

Zgodnie z art. 2 ust. 1 decyzji Rady tymczasowa ochrona przewidziana w dyrektywie 2001/55/WE ma zastosowanie do:

- 1) **obywateli Ukrainy** zamieszkałych w Ukrainie, wysiedlonych **począwszy od 24 lutego 2022 r., oraz członków ich rodzin;**
- 2) **bezpieśtwowców i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy przed 24 lutego 2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej w Ukrainie i którzy zostali wysiedleni z Ukrainy począwszy od 24 lutego 2022 r., oraz członków ich rodzin.**

Zgodnie z art. 2 ust. 2 decyzji Rady tymczasowa ochrona przewidziana w dyrektywie 2011/55/WE lub odpowiednia ochrona przewidziana w prawie krajowym państw członkowskich ma zastosowanie w odniesieniu do bezpieczeństwa i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy są w stanie udowodnić, że przed 24 lutego 2022 r. legalnie przebywali w Ukrainie na podstawie **ważnego zezwolenia na pobyt stały** wydanego zgodnie z prawem ukraińskim, i którzy **nie są w stanie w bezpiecznych i trwałych warunkach powrócić do kraju** [pochodzenia] lub regionu [w kraju] pochodzenia.

Co oznacza „odpowiednia ochrona” przewidziana w prawie krajowym, o której mowa w art. 2 ust. 2 decyzji Rady?

„Odpowiednia ochrona” przewidziana w prawie krajowym jest wymieniona w art. 2 ust. 2 decyzji Rady jako ewentualna alternatywa, którą państwa członkowskie mogą oferować dla tymczasowej ochrony, i w związku z tym nie musi oznaczać korzyści identycznych z tymi, które wiążą się z tymczasową ochroną przewidzianą w dyrektywie 2001/55/WE. Niemniej jednak przy wykonywaniu decyzji Rady państwa członkowskie są zobowiązane do przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i zachowania zgodności z duchem dyrektywy 2001/55/WE. W odniesieniu do każdej osoby konieczne jest zapewnienie poszanowania godności ludzkiej, a tym samym godnego poziomu życia (takie jak prawo pobytu, dostęp do środków utrzymania i zakwaterowania, opieka medyczna w nagłych wypadkach i odpowiednia opieka nad małoletnimi).

Co oznacza „równoważna ochrona krajowa” w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. b) decyzji Rady?

Zadaniem Komisji „równoważna ochrona krajowa” w Ukrainie jest alternatywą dla ochrony międzynarodowej i obejmuje inne formy ochrony przyznanej przez władze ukraińskie, takie jak ochrona tymczasowa lub ochrona humanitarna. Komisja gromadzi obecnie informacje od władz ukraińskich na temat form ochrony przewidzianych w prawie ukraińskim oraz dokumentów wydawanych przez władze ukraińskie beneficjentom takich form ochrony. Z otrzymanych wstępnych informacji wynika, że Ukraina wydaje następujące dokumenty: „dokument podróży dla osób, którym przyznano ochronę uzupełniającą”, „dokument podróży bezpieczeństwa” oraz „zaświadczenie dla osób, którym przyznano ochronę uzupełniającą”.

Dowód potwierdzający prawo do tymczasowej ochrony przewidzianej w dyrektywie 2001/55/WE lub do odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym

Decyzją Rady wprowadzono natychmiastową tymczasową ochronę dla kategorii osób wymienionych w art. 2 ust. 1 i 2. Nie obowiązuje procedura składania wniosków o udzielenie tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym. W związku z tym dana osoba, stawiając się przed organami, aby skorzystać z praw związanych z tymczasową ochroną lub odpowiednią ochroną, musi jedynie wykazać swoje obywatelstwo, swój status wynikający z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony, zamieszkanie w Ukrainie lub, w stosownych przypadkach, powiązania rodzinne. Prawo do tymczasowej ochrony ma charakter natychmiastowy. Aby jednak zapewnić właściwą administrację i rejestrację danej osoby, państwo członkowskie może podjąć decyzję o konieczności spełnienia pewnych wymogów, np. wypełnienia formularza rejestracyjnego i przedstawienia dowodów przewidzianych w decyzji Rady.

Jednym z celów tymczasowej ochrony jest zapewnienie szybkiego przebiegu całego procesu poprzez ograniczenie formalności do minimum. Jak wspomniano w motywie 12 decyzji Rady, osoby ubiegające się o ochronę powinny być w stanie dowieść, że są uprawnione do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, przedstawiając odpowiednie dokumenty właściwym organom w danym państwie członkowskim.

Może to obejmować dowody w postaci dokumentów, które mogą pomóc w:

- ustaleniu tożsamości i miejsca pobytu;
- potwierdzeniu związków rodzinnych lub jedności rodziny oraz pozostawania na utrzymaniu w przypadku bliskich krewnych.

W przypadku gdy przedstawione dokumenty utraciły ważność, zachęca się państwa członkowskie do uznawania ich za dowód tożsamości lub statusu pobytu danej osoby.

Jeżeli państwa członkowskie mają wątpliwości co do autentyczności dokumentów lub jeżeli dana osoba nie dysponuje wyżej wymienionymi dokumentami, można skontaktować się z władzami ukraińskimi w państwach członkowskich w celu uzyskania wsparcia lub poświadczenia, w miarę możliwości, ukraińskiego obywatelstwa danej osoby lub jej statusu pobytu w Ukrainie.

W przypadku gdy dana osoba nie jest w stanie przedstawić odpowiednich dokumentów, a państwa członkowskie nie mają możliwości w inny sposób szybko stwierdzić, czy dana osoba jest uprawniona do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, Komisja proponuje przekierowanie tej osoby do procedury azylowej. Podobnie osoby, które oświadczają, że nie mogą bezpiecznie powrócić do swojego kraju/regionu pochodzenia, ale proces ustalania prawa do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym staje się zbyt skomplikowany, powinny w każdym przypadku zostać przekierowane do procedury azylowej.

Orientacyjny wykaz dokumentów potwierdzających obywatelstwo ukraińskie nawet po upływie okresu ich ważności:

- paszporty każdego rodzaju (paszporty krajowe, paszporty dyplomatyczne, paszporty służbowe, paszporty zbiorowe i paszporty zastępcze, włącznie z paszportami dla dzieci),

- krajowe dokumenty tożsamości (w tym wystawione na czas określony i tymczasowe),
- służbowe książeczki wojskowe i wojskowe dowody tożsamości,
- książeczki żeglarskie, legitymacje służbowe kapitanów jednostek morskich, paszporty marynarza,
- zaświadczenia o obywatelstwie oraz
- inne dokumenty urzędowe, w których wymieniono obywatelstwo lub które je wskazują.

Co oznacza określenie „nie są w stanie w bezpiecznych i trwałych warunkach powrócić do kraju lub regionu pochodzenia” w art. 2 ust. 2 i 3 decyzji Rady?

Art. 2 ust. 2 decyzji Rady zawiera wymóg, aby państwa członkowskie stosowały tę decyzję albo odpowiednią ochronę przewidzianą w ich prawie krajowym w odniesieniu do bezpaństwowców i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy są w stanie udowodnić, że przed dniem 24 lutego 2022 r. legalnie przebywali w Ukrainie na podstawie ważnego zezwolenia na pobyt stały wydanego zgodnie z prawem ukraińskim, i którzy nie są w stanie w bezpiecznych i trwałych warunkach powrócić do kraju lub regionu pochodzenia. Art. 2 ust. 3 stanowi, że państwa członkowskie mogą stosować tę decyzję także do innych osób, w tym bezpaństwowców i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy legalnie przebywali w Ukrainie i którzy nie są w stanie w bezpiecznych i trwałych warunkach powrócić do kraju lub regionu pochodzenia.

Powrót do kraju lub regionu pochodzenia w bezpiecznych i trwałych warunkach nie jest zdefiniowany w dyrektywie 2001/55/WE ani w decyzji Rady. Komisja uważa, że jest to pojęcie *sui generis* w stosunku do dyrektywy.

Odniesienie do niemożliwości powrotu w bezpiecznych i trwałych warunkach do kraju lub regionu pochodzenia danej osoby należy odczytywać w świetle art. 2 lit. c) dyrektywy 2001/55/WE, który odnosi się konkretnie do sytuacji konfliktu zbrojnego lub sytuacji, w których dochodzi stale do aktów przemocy, oraz poważnego zagrożenia systematycznymi lub uogólnionymi naruszeniami praw człowieka w kraju pochodzenia. Ponadto art. 6 ust. 2 dyrektywy 2011/55/WE stanowi, że aby tymczasowa ochrona mogła się zakończyć, sytuacja w państwie pochodzenia beneficjentów tymczasowej ochrony musi jako taka umożliwiać bezpieczny i trwały powrót osób objętych tymczasową ochroną z zachowaniem należącego poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz z uwzględnieniem zobowiązań państw członkowskich dotyczących *non-refoulement*⁴.

W związku z tym niezdolność do „**powrotu w bezpiecznych warunkach**” może wynikać na przykład z oczywistego zagrożenia dla bezpieczeństwa danej osoby, sytuacji konfliktu zbrojnego lub sytuacji, w których dochodzi stale do aktów przemocy, udokumentowanego ryzyka prześladowania lub poddania innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

⁴ Zgodnie z konwencją genewską zakazane jest zwracanie osób do granicy terytoriów, gdzie ich życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na rasę, religię, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne. Ponadto zgodnie z art. 19 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej podczas wdrażania prawa UE nikt nie może być usunięty z terytorium państwa, wydany w drodze ekstradycji do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, iż może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

Aby powrót można było uznać za „trwały”, dana osoba powinna być w stanie korzystać w swoim kraju lub regionie pochodzenia z aktywnych praw dających jej szanse na zaspokojenie podstawowych potrzeb w swoim kraju/regionie pochodzenia, oraz mieć możliwość ponownej integracji ze społeczeństwem.

Dokonując ustaleń, czy pobyt dokonuje się „w bezpiecznych i trwałych warunkach”, państwa członkowskie powinny opierać się na ogólnej sytuacji w danym kraju lub regionie pochodzenia. Dana osoba powinna być jednak w stanie dowieść/przedstawić dowody *prima facie* na poziomie indywidualnym, że nie jest w stanie wrócić w bezpiecznych i trwałych warunkach do swojego kraju lub regionu pochodzenia. W tym kontekście państwa członkowskie powinny brać pod uwagę, czy dana osoba nadal ma znaczący związek ze swoim krajem pochodzenia, uwzględniając przy tym na przykład okres zamieszkania w Ukrainie lub posiadanie rodziny w kraju pochodzenia. Powinno się też należycie uwzględniać szczególne potrzeby osób wymagających szczególnego traktowania i dzieci, zwłaszcza osób małoletnich pozbawionych opieki i sierot, kierując się zasadą zabezpieczenia interesu dziecka.

Członkowie rodziny uprawnieni do tymczasowej ochrony i inne możliwości łączenia rodzin

Członkowie rodzin osób, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) i b), są również objęci zakresem decyzji Rady, w przypadku gdy ich rodziny już przebywały w Ukrainie przed 24 lutego 2022 r., ze względu na znaczenie zachowania jedności rodziny oraz aby uniknąć różnic w statusie członków tej samej rodziny.

Do celów decyzji Rady za członków rodziny uznaje się następujące kategorie osób:

- a) małżonka osoby objętej tymczasową ochroną lub będącego stanu wolnego partnera tej osoby, z którym osoba ta pozostaje w stałym związku, jeżeli prawo lub praktyka danego państwa członkowskiego traktuje pary niepozostające w związku małżeńskim w sposób porównywalny do par pozostających w związku małżeńskim, zgodnie z jego prawem odnoszącym się do cudzoziemców – co można udowodnić za pomocą odpowiednich dokumentów z rejestru i zaświadczeń lub jakiegokolwiek innego dokumentu wydanego przez władze ukraińskie, nawet zaświadczeń dostarczonych przez przedstawicielstwo danego kraju w tym państwie członkowskim;
- b) małoletnie i niepozostające w związku małżeńskim dzieci wyżej wymienionej osoby objętej tymczasową ochroną lub jej małżonka, niezależnie od tego, czy urodziły się w związku małżeńskim, poza związkiem, czy są przysposobione – co można udowodnić za pomocą aktów urodzenia lub podobnych dokumentów;
- c) inni bliscy krewni, którzy mieszkali razem jako jedna rodzina w czasie, kiedy wystąpiły okoliczności prowadzące do masowego napływu wysiedleńców, i którzy byli całkowicie lub częściowo na utrzymaniu wyżej wymienionej osoby objętej tymczasową ochroną – co można udowodnić za pomocą dokumentów pobytowych, książeczki rodzinnej i dowodu płatności odpowiednich świadczeń opiekuńczych. Państwa członkowskie powinny „korzystać z przysługującego im zakresu uznania w najbardziej humanitarny sposób”⁵.

⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wytycznych dotyczących stosowania dyrektywy 2003/86/WE w sprawie prawa do łączenia rodzin z 3 kwietnia 2014 r., COM(2014) 0210 final.

Niektóre przepisy dyrektywy 2001/55/WE mają szczególne znaczenie dla członków rodziny: Zastosowanie ma art. 15 dyrektywy 2001/55/WE dotyczący łączenia członków rodziny korzystających z tymczasowej ochrony w różnych państwach członkowskich (ust. 2), brania pod uwagę interesu dzieci (ust. 4), solidarności w odniesieniu do przeniesień w celach łączenia rodzin (ust. 5), wydawania i wycofywania dokumentów po połączeniu rodziny (ust. 6), współpracy i wymiany informacji (ust. 6 i 7).

Komisja podkreśla, że w przypadku bezpaństwowców i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy mogą udowodnić, że przebywali legalnie w Ukrainie przed dniem 24 lutego 2022 r. na podstawie **ważnego zezwolenia na pobyt stały** wydanego zgodnie z prawem ukraińskim, i którzy nie są w stanie powrócić w bezpiecznych i trwałych warunkach do swojego kraju lub regionu pochodzenia, na podstawie decyzji Rady członkowie ich rodzin nie są uprawnieni do tymczasowej ochrony ani do odpowiedniej ochrony krajowej. Chociaż decyzja Rady nie wymaga, aby członkowie rodziny osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, zostali objęci tymczasową ochroną przewidzianą w dyrektywie 2001/55/WE ani odpowiednią ochroną przewidzianą w prawie krajowym państw członkowskich, Komisja zachęca państwa członkowskie do rozszerzenia zakresu stosowania tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, aby objąć nią członków rodziny tych osób.

Ponadto zarówno osoby uprawnione do objęcia tymczasową ochroną, jak i osoby do tego nieuprawnione mogą korzystać z:

- przepisów dotyczących łączenia rodzin określonych w dyrektywie 2003/86/WE, jeżeli są członkami rodziny obywatela państwa trzeciego legalnie przebywającego w państwie członkowskim i spełniają warunki określone w tej dyrektywie;
- praw przewidzianych w dyrektywie 2004/38/WE, jeżeli są członkami rodziny obywatela Unii, który skorzystał ze swobody przemieszczania się.

Nabycie praw przewidzianych w dyrektywie 2003/86/WE, dyrektywie 2004/38/WE lub w przepisach prawa krajowego odnośnych państw członkowskich nie może prowadzić do utraty tymczasowej ochrony przez osoby, które są do niej uprawnione. Niemniej jednak wspomniane prawo pobytu, o ile spełnione byłyby nadal odpowiednie warunki, pozwoliłoby tym osobom na dalszy legalny pobyt w danym państwie członkowskim po wygaśnięciu tymczasowej ochrony zgodnie z art. 6 dyrektywy 2001/55/WE.

Osoby, które nie są uprawnione do tymczasowej ochrony ani odpowiedniej ochrony krajowej na podstawie decyzji Rady, oraz możliwość rozszerzenia tymczasowej ochrony na tę kategorię osób (art. 7 ust. 1 dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony)

Do tymczasowej ochrony przewidzianej w dyrektywie 2001/55/WE ani do odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym co do zasady nie są uprawnieni wysiedleńcy należący do następujących kategorii:

- 1) obywatele Ukrainy zamieszkujący w Ukrainie, którzy zostali **wysiedleni z Ukrainy przed dniem 24 lutego 2022 r. lub którzy znaleźli się poza Ukrainą** przed tą datą, na przykład ze względu na pracę, naukę, wyjazd wakacyjny, wizytę rodzinną lub leczenie, bądź z innych powodów;
- 2) bezpaństwowcy lub obywatele państw trzecich innych niż Ukraina, którzy w Ukrainie zostali objęci ochroną międzynarodową lub równoważną ochroną uchodźców przewidzianą w ukraińskim prawie przed dniem 24 lutego 2022 r. i którzy zostali **wysiedleni z Ukrainy przed dniem 24 lutego 2022 r. lub którzy** przed tą datą **znaleźli się poza Ukrainą**, na przykład ze względu na

pracę, naukę, wyjazd wakacyjny, wizytę rodzinną lub leczenie, bądź z innych powodów;

- 3) bezpieczeństwa i obywatele państw trzecich innych niż Ukraina, którzy mogą udowodnić, że przebywali legalnie w Ukrainie przed dniem 24 lutego 2022 r. na podstawie **ważnego zezwolenia na pobyt stały** wydanego zgodnie z prawem ukraińskim, i **którzy mogą być w stanie powrócić w bezpiecznych i trwałych warunkach do swojego kraju lub regionu pochodzenia.**

Ponadto do tymczasowej ochrony przewidzianej w dyrektywie 2001/55/WE ani do odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym również nie są uprawnieni wysiedleńcy należący do następujących kategorii:

- 4) bezpieczeństwa i obywatele państw trzecich innych niż Ukraina, przebywający legalnie w Ukrainie **na pobyt krótkoterminowy przed dniem 24 lutego 2022 r.**, tacy jak uczniowie, studenci i pracownicy, **którzy nie są w stanie powrócić** w bezpiecznych i trwałych warunkach do swojego kraju lub regionu pochodzenia;
- 5) bezpieczeństwa i obywatele państw trzecich innych niż Ukraina, przebywający legalnie w Ukrainie **na pobyt krótkoterminowy przed dniem 24 lutego 2022 r.**, tacy jak uczniowie, studenci i pracownicy, **którzy są w stanie powrócić** w bezpiecznych i trwałych warunkach do swojego kraju lub regionu pochodzenia.

Niemniej jednak zgodnie z art. 7 ust. 1 dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie mogą rozszerzyć tymczasową ochronę przewidzianą w dyrektywie na dodatkowe kategorie wysiedleńców poza tymi, do których stosuje się decyzję Rady, w przypadku gdy stają się oni wysiedleńcami z tych samych powodów i z tego samego państwa bądź regionu pochodzenia; niezwłocznie powiadamiają o tym fakcie Radę i Komisję. Art. 2 ust. 3 decyzji Rady zawiera wyraźne odniesienie w tej kwestii do innych osób, w tym bezpieczeństwa i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy przebywali w Ukrainie i którzy nie są w stanie w bezpiecznych i trwałych warunkach powrócić do kraju pochodzenia.

Zgodnie z motywem 14 decyzji Rady **Komisja zdecydowanie zachęca państwa członkowskie, aby rozważyły rozszerzenie tymczasowej ochrony w szczególności na osoby, które uciekły z Ukrainy na krótko przed 24 lutego 2022 r. (osoby wymienione w pkt 1 i 2 powyżej)**, w czasie gdy rosło już napięcie w tym kraju, lub które znalazły się na terytorium Unii lub innego państwa trzeciego (np. na wakacjach, w celach zawodowych lub z powodów rodzinnych) tuż przed tą datą i które w wyniku konfliktu zbrojnego nie mogą powrócić do Ukrainy.

Wynika to z faktu, że w obecnych warunkach osoby te nie będą w stanie powrócić do Ukrainy jako ich kraju pochodzenia lub schronienia. Innym rozwiązaniem byłoby zapewnienie im natychmiastowego dostępu do procedur azylowych i priorytetowe rozpatrzenie ich wniosków, ponieważ osoby te wymagają natychmiastowej ochrony, w taki sam sposób jak Ukraińcy uciekający od 24 lutego.

Przyznanie im tymczasowej ochrony byłoby również korzystne dla państwa członkowskiego ze względu na nieskomplikowany charakter tej procedury, co pozwoliłoby zmniejszyć ryzyko przeciążenia systemu azylowego.

Ponadto w odniesieniu do bezpieczeństwa i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy mogą udowodnić, że **przebywali legalnie w Ukrainie przed 24 lutego 2022 r. na podstawie ważnego zezwolenia na pobyt stały (osoby wymienione w pkt 3 powyżej)**

wydanego zgodnie z prawem ukraińskim, jak wspomniano powyżej (w sekcji, w której mowa o „bezpiecznych i trwałych warunkach”), państwa członkowskie mogą uznać, że osoby te mają *prima facie* bardziej znaczące powiązania z Ukrainą niż z państwem lub regionem pochodzenia, a zatem ich dom znajduje się w Ukrainie. Dotyczy to przede wszystkim bezpaństwowców, którzy z definicji nie mają kraju pochodzenia, do którego mogliby powrócić.

W każdym przypadku, jak wspomniano w motywie 13, osoby, które nie są uprawnione do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym i które są w stanie powrócić w bezpiecznych i trwałych warunkach do swojego państwa pochodzenia, powinny zostać przyjęte na terytorium Unii, nawet jeżeli nie spełniają wszystkich warunków wjazdu określonych w kodeksie granicznym Schengen, tak aby miały możliwość bezpiecznego przejazdu i powrotu do państwa lub regionu pochodzenia. Komisja zachęca państwa członkowskie do nawiązania współpracy z odnośnymi państwami trzecimi w celu przeprowadzenia bezpiecznej repatriacji obywateli tych państw. Nie narusza to prawa osób nieobjętych zakresem decyzji Rady do dostępu do procedury azylowej.

Zgodnie z art. 7 dyrektywy 2001/55/WE **państwa członkowskie powinny niezwłocznie powiadomić Radę i Komisję** o ewentualnym rozszerzeniu stosowania tymczasowej ochrony poza to, co jest wymagane decyzją Rady. Komisja uważa, że państwa członkowskie powinny powiadomić o tym Komisję za pośrednictwem platformy THEMIS/Directives, która jest oficjalnym kanałem służącym do informowania o przepisach transponujących i wykonawczych.

Osoby, które mogą zostać wyłączone z tymczasowej ochrony (art. 28 dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony)

Państwa członkowskie mogą wyłączyć wysiedleńca z tymczasowej ochrony, jeżeli istnieją poważne przesłanki świadczące o tym, że dana osoba popełniła zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną lub zbrodnię przeciwko ludzkości, poważne przestępstwo o charakterze niepolitycznym poza przyjmującym państwem członkowskim przed przyjęciem do tego państwa członkowskiego jako osoba korzystająca z tymczasowej ochrony, lub jeżeli osoba ta została uznana za winną popełnienia czynów sprzecznych z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Państwa członkowskie mogą również wyłączyć wysiedleńca z tymczasowej ochrony, jeżeli istnieją poważne przesłanki do uznania danej osoby za osobę zagrażającą bezpieczeństwu przyjmującego państwa członkowskiego lub za osobę stanowiącą zagrożenie dla społeczeństwa przyjmującego państwa członkowskiego.

Komisja zdecydowanie zaleca państwom członkowskim, aby przed wydaniem dokumentu pobytowego beneficjentom tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym sprawdzały dane tych osób w odpowiednich międzynarodowych, unijnych i krajowych bazach danych, a w szczególności we wpisach dotyczących osób i dokumentów w systemie informacyjnym Schengen (SIS), w celu przeprowadzenia niezbędnej kontroli bezpieczeństwa (więcej szczegółów znajduje się w sekcji 4 poniżej).

Dzieci

Z szacunków wynika, że dzieci (osoby poniżej 18. roku życia) stanowią ponad połowę ludności, która opuszcza Ukrainę od 24 lutego 2022 r. z powodu wojny⁶. W myśl komunikatu

⁶ <https://www.unicef.org/press-releases/one-week-conflict-ukraine-half-million-children-become-refugees>. (opublikowany 3 marca 2022 r.). Aktualne informacje na temat liczby osób wjeżdżających do UE można znaleźć na stronie: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

z 2017 r. dotyczącego ochrony migrujących dzieci⁷ ochrona dzieci przybywających z Ukrainy jest dla UE absolutnym priorytetem. Zalecenia sformułowane w tym zakresie przez Komisję mające na celu poprawę ochrony wszystkich migrujących dzieci, niezależnie od ich statusu, pozostają aktualne w kontekście kryzysu ukraińskiego.

Należy zapewnić dzieciom pełną ochronę i bezzwłoczny dostęp do przysługujących im praw (prawa do edukacji, opieki zdrowotnej, w tym opieki profilaktycznej i opieki w zakresie zdrowia psychicznego, a także pomocy psychospołecznej), oraz wszelkie niezbędne usługi wsparcia w celu zabezpieczenia interesu i ochrony dziecka w odniesieniu do wszystkich dzieci uciekających przed konfliktem ukraińskim⁸. Opinia dzieci musi być wysłuchana i wzięta pod uwagę, stosownie do ich wieku i stopnia dojrzałości. Należy zapewnić zintegrowaną reakcję w zakresie ochrony dzieci, angażując właściwe organy do współpracy i koordynacji.

Należy uważnie analizować i eliminować szczególne przeszkody, z którymi często borykają się migrujące dzieci (np. bariery językowe), utrudniające im dostęp do godnych warunków mieszkaniowych, edukacji o wysokiej jakości i innych usług społecznych.

Zachęca się państwa członkowskie do zapewniania wszystkim dzieciom – w sposób zrozumiały dla dziecka, odpowiedni do jego wieku i określonego kontekstu – istotnych informacji na temat sytuacji, przysługujących dziecku praw oraz procedur i usług dostępnych na potrzeby jego ochrony. Zachęca się również państwa członkowskie do zadbania o to, by osoby pracujące z dziećmi – od chwili przybycia na granicę UE – były odpowiednio przeszkolone, a w stosownych przypadkach angażowane były osoby zawodowo zajmujące się ochroną dzieci.

Wszelkie decyzje lub działania podejmowane w odniesieniu do dzieci muszą służyć przede wszystkim zabezpieczeniu interesu dziecka.

Sytuację dzieci pozbawionych opieki oraz dzieci odseparowanych od rodziców lub sierot omówiono bardziej szczegółowo w sekcji 5.

Dostęp małoletnich do edukacji (art. 14 ust. 1 dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony)

Na podstawie art. 14 ust. 1 dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie zapewniają osobom w wieku poniżej 18 lat korzystającym z tymczasowej ochrony dostęp do swojego systemu edukacji na takich samych warunkach, jakie mają zastosowanie do obywateli tego państwa i obywateli UE. Państwa członkowskie mogą ograniczyć taki dostęp wyłącznie do państwowego systemu edukacji. Komisja jest zdania, że to samo dotyczy małoletnich korzystających z odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, o których mowa w art. 2 ust. 2 decyzji Rady. W razie potrzeby uwzględnia się dokumenty poświadczające poziom wykształcenia uzyskany w Ukrainie (np. ukończenie szkoły średniej, znajomość języka angielskiego na poziomie A1 itp.).

Komisja zaleca zapewnienie dzieciom środków wsparcia, takich jak zajęcia przygotowawcze, aby ułatwić im dostęp do systemu edukacji i uczestnictwo w nim. Takie środki wsparcia obejmują wspieranie nauki języka kraju przyjmującego (w ramach kształcenia powszechnego lub poprzez zajęcia przygotowawcze umożliwiające szybkie przejście do regularnej edukacji), ocenę poziomu kompetencji uczniów, udzielanie informacji uczniom i rodzicom na temat

⁷ COM(2017) 211 final z 12.4.2017.

⁸ Zgodnie z Konwencją ONZ o prawach dziecka, strategią UE na rzecz praw dziecka i odpowiednim dorobkiem prawnym UE.

kraju przyjmującego, wsparcie psychologiczne oraz wsparcie dla nauczycieli i innych pracowników sektora edukacji przyjmujących uchodźców.

Małoletnim zapewnia się dostęp do edukacji, gdy tylko jest to fizycznie możliwe i gdy jest oczywiste, że spełniają warunki przyznania tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, nawet jeśli procedura wydawania dokumentów pobytowych jest nadal w toku. Fakt ten można ustalić na podstawie dokumentów tożsamości małych dzieci lub innych dokumentów urzędowych przedłożonych w celu potwierdzenia tożsamości.

W tym samym duchu Komisja zaleca jak najszybsze ułatwienie osobom małym dzieciom pozbawionym opieki dostępu do edukacji, nawet w przypadku gdy procedury konieczne do wyznaczenia opiekuna lub przedstawiciela prawnego i określenia rodzaju opieki, do której dziecko jest uprawnione, są nadal w toku.

Państwa członkowskie powinny również wspierać dostęp do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, a także do szkolenia zawodowego na takich samych warunkach, jakie mają zastosowanie do ich własnych obywateli oraz innych obywateli Unii. W szczególności, w państwach członkowskich, w których istnieje ustawowe prawo do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem albo wymóg uczestnictwa we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem, dostęp do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem objęty decyzją Rady powinien być zapewniany na takich samych warunkach jak obywatelom przyjmującego państwa członkowskiego.

2. PRAWO DO SWOBODNEGO PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Prawo do przemieszczania się przed wydaniem dokumentu pobytowego

W celu zapewnienia gotowości w państwach członkowskich, w których osoby uprawnione do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym zamierzają skorzystać z przysługujących im praw, Komisja zaleca, aby organy państw członkowskich pierwszego wjazdu zwróciły się do zainteresowanych osób, które chcą przemieścić się do innego państwa członkowskiego, o wskazanie państwa członkowskiego, do którego się udają. Celem tych pytań powinno być uzyskanie informacji na temat liczby osób zamierzających przemieścić się do konkretnych państw członkowskich. Państwa członkowskie pierwszego wjazdu powinny przekazywać zgromadzone informacje w sposób anonimowy (spodziewana liczba osób, które wjadą do państwa członkowskiego X, Y, Z) w ramach sieci ds. planu gotowości.

Obywatele Ukrainy posiadający paszporty biometryczne lub inni obywatele państw trzecich, którzy są zwolnieni z wymogu posiadania wizy krótkoterminowej przy wjeździe do Unii, po wjeździe na terytorium Unii mają prawo przemieszczać się swobodnie w obrębie strefy Schengen przez okres 90 dni w ciągu 180-dniowego okresu. Mogą oni zatem udać się do państwa członkowskiego, w którym chcą korzystać z praw związanych z tymczasową ochroną, oraz dołączyć do rodziny i przyjaciół należących do sieci licznej ukraińskiej diaspory istniejącej obecnie w całej Unii.

W przypadku osób, które nie są zwolnione z obowiązku posiadania wizy (np. ponieważ nie posiadają paszportu biometrycznego) i nie posiadają wizy krótkoterminowej, wizy długoterminowej lub dokumentu pobytowego wydanych przez państwo członkowskie i które są uprawnione do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, Komisja przypomina, że zgodnie z art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie muszą zapewnić osobom uprawnionym do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym wszelkie ułatwienia w uzyskaniu

niezbędnych wiz, w tym wiz tranzytowych, w celu przyjęcia tych osób na ich terytorium. Wszelkie formalności z tym związane muszą zostać ograniczone do minimum ze względu na pilność sytuacji. Jeżeli dana osoba zamierza skorzystać z przysługujących jej praw w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie pierwszego wjazdu, Komisja zaleca, aby państwo członkowskie pierwszego wjazdu wydało wizę na przejściu granicznym (lub w punkcie wewnątrz kraju w celu uniknięcia zatorów komunikacyjnych) na okres 15 dni (zgodnie z art. 35 ust. 3 kodeksu wizowego⁹). W ten sposób dana osoba mogłaby przemieszczać się w obrębie strefy Schengen¹⁰. Wizy wydawane na granicy lub w pobliżu przejścia granicznego na podstawie art. 35 kodeksu wizowego, ważne przez 15 dni, mogą w razie potrzeby zostać przedłużone w późniejszym terminie (por. art. 33 kodeksu wizowego). Dane dotyczące ubiegania się o wizę i wydawania takiej wizy powinny być rejestrowane w wizowym systemie informacyjnym (VIS) zgodnie z obowiązującymi przepisami¹¹. Komisja zaleca, aby wizy były wolne od opłat lub aby ich koszt był ograniczony do minimum.

Jeżeli osoba uprawniona do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym przybywa na granicę państwa członkowskiego UE, które nie stosuje w pełni dorobku Schengen i w związku z tym nie wydaje wiz Schengen, i osoba ta chce przemieścić się do innego państwa członkowskiego, aby skorzystać z przysługujących jej praw, można rozważyć różne warianty. Państwa członkowskie stosujące w pełni dorobek Schengen mogą wydawać wizy Schengen w swoich konsulatach w państwach członkowskich niestosujących w pełni dorobku Schengen. Mogłyby one również wydawać wizy Schengen osobom uprawnionym do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym po przybyciu tych osób do danego państwa członkowskiego.

Zgodnie z wytycznymi operacyjnymi dotyczącymi zarządzania granicami zewnętrznymi¹² Komisja zaleca, aby państwa członkowskie nie nakładały kar pieniężnych na przewoźników przewożących osoby uprawnione do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony krajowej, które przybywają z innego państwa członkowskiego i nie posiadają dokumentów wymaganych do wjazdu do państwa członkowskiego przeznaczenia. Państwa członkowskie powinny dopilnować, aby linie lotnicze zostały o tym poinformowane.

Ogólnie rzecz biorąc, w przypadku gdy dana osoba nie posiada ważnego dokumentu podróży, Komisja zaleca rozszerzenie stosowania wzoru przepustki dla przeniesienia osób zawartego w załączniku I do dyrektywy 2001/55/WE, w którym to wzorze państwo członkowskie pierwszego wjazdu może wskazać państwo członkowskie, do którego dana osoba zamierza podróżować, aby skorzystać z przysługujących jej praw związanych z tymczasową ochroną.

„Platforma solidarności” może być wykorzystywana przez państwa członkowskie jako podstawowe narzędzie koordynowania pomocy w odniesieniu do przeniesienia osób, które nie mają środków na podróż do państwa członkowskiego, w którym chcą skorzystać z tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony krajowej. Dane osobowe należy jednak przekazywać jedynie za pośrednictwem bezpiecznego kanału DubliNet.

Prawo do swobodnego przemieszczania się po wydaniu dokumentu pobytowego

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 810/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Wizowy (kodeks wizowy), Dz.U. L 243 z 15.9.2009, s. 1.

¹⁰ Ma to zastosowanie wyłącznie do osób narodowości niewymagających zasięgnięcia opinii organów centralnych innych państw członkowskich przed wydaniem wizy (art. 22 kodeksu wizowego).

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 767/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie Wizowego Systemu Informacyjnego (VIS) oraz wymiany danych pomiędzy państwami członkowskimi na temat wiz krótkoterminowych (rozporządzenie w sprawie VIS), Dz.U. L 218 z 13.8.2008, s. 60.

¹² Komunikat Komisji zawierający wytyczne operacyjne dotyczące zarządzania granicami zewnętrznymi w celu ułatwienia przekraczania granicy między UE a Ukrainą, C(2022) 1404 final, s. 6.

Po wydaniu przez państwo członkowskie dokumentu pobytowego zgodnie z art. 8 dyrektywy 2001/55/WE osoba korzystająca z tymczasowej ochrony ma prawo do podróżowania do innych państw członkowskich niż państwo wydające dokument pobytowy przez 90 dni w okresie 180 dni. Jeżeli taka osoba przenosi się następnie do innego państwa członkowskiego, w którym otrzymuje inny dokument pobytowy w ramach tymczasowej ochrony, pierwszy wydany dokument pobytowy musi zostać wycofany, a wynikające z niego prawa muszą wygasnąć zgodnie z duchem art. 15 ust. 6 i art. 26 ust. 4 dyrektywy 2001/55/WE.

Należy zauważyć, że z myślą o wspieraniu państw członkowskich, które są głównymi punktami wjazdu dla masowego napływu wysiedleńców uciekających przed wojną w Ukrainie objętych decyzją Rady i o promowaniu równowagi wysiłków pomiędzy wszystkimi państwami członkowskimi, państwa członkowskie wyraziły zgodę na niestosowanie art. 11 dyrektywy 2001/55/WE w odniesieniu do osób korzystających z tymczasowej ochrony w danym państwie członkowskim zgodnie z decyzją Rady, które przemieszczają się do innego państwa członkowskiego bez zezwolenia, chyba że państwa członkowskie uzgodnią inaczej na zasadzie dwustronności¹³.

3. REJESTRACJA (ART. 10 DYREKTYWY W SPRAWIE TYMCZASOWEJ OCHRONY)

Jak określono w art. 10 dyrektywy 2001/55/WE, państwa członkowskie są zobowiązane do rejestrowania danych osobowych (imię i nazwisko, obywatelstwo, data i miejsce urodzenia, stan cywilny i związki rodzinne) osób korzystających z tymczasowej ochrony na ich terytorium. W trakcie przeprowadzanych kontroli i czynności, państwa członkowskie powinny sprawdzić dane tych osób w odpowiednich międzynarodowych, unijnych i krajowych bazach danych, a w szczególności we wpisach dotyczących osób i dokumentów w Systemie Informacyjnym Schengen (SIS), jeżeli jeszcze tego nie uczyniły.

Na mocy obecnej podstawy prawnej Eurodac lub inne unijne wielkoskalowe systemy informatyczne i bazy danych nie mogą być wykorzystane do rejestracji beneficjentów tymczasowej ochrony. W związku z tym Komisja zaleca państwom członkowskim rejestrowanie tych osób w ich krajowych rejestrach cudzoziemców lub innych rejestrach krajowych z pełnym poszanowaniem ogólnego rozporządzenia o ochronie danych. Państwa członkowskie nie powinny rejestrować żadnych danych osobowych innych niż te, o których mowa w załączniku II do dyrektywy 2001/55/WE.

Wyzwanie, jakim jest korzystanie wyłącznie z krajowych baz danych, wiąże się z ograniczeniem zdolności wymiany informacji, np. w celu śledzenia i wykrywania, czy ta sama osoba korzysta z praw związanych z tymczasową ochroną w więcej niż jednym państwie członkowskim. Komisja, przy wsparciu Agencji UE ds. Azylu, jest gotowa do współpracy z państwami członkowskimi w celu sprostania temu wyzwaniu, na przykład przez zapewnienie platformy wymiany informacji.

W przypadku gdy zaistnieje potrzeba wymiany informacji dotyczących konkretnych osób zarejestrowanych zgodnie z załącznikiem II do dyrektywy 2001/55/WE z innymi państwami członkowskimi, do celów dyrektywy (np. w przypadku łączenia rodzin lub dodatkowych zapytań w konkretnych przypadkach) dane te mogą być przekazane za pośrednictwem bezpiecznego kanału Dublinet.

¹³ <https://data.council.europa.eu/doc/document/ST-6826-2022-ADD-1/pl/pdf>.

4. DOKUMENT POBYTOWY (ART. 8 DYREKTYWY W SPRAWIE TYMCZASOWEJ OCHRONY)

Zgodnie z art. 8 ust. 1 dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie muszą zapewnić osobom korzystającym z tymczasowej ochrony dokumenty pobytowe obejmujące okres trwania ochrony oraz wydać w tym celu dokumenty lub inne równoważne dowody. Tymczasowa ochrona wprowadzona decyzją Rady trwa rok od wejścia w życie decyzji, tj. od dnia 4 marca 2022 r. do dnia 4 marca 2023 r., zgodnie z art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/55/WE.

Dokument pobytowy służyłby zatem jako dokument potwierdzający status tych osób wobec innych organów, takich jak urzędy pracy i służby zatrudnienia, szkoły, szpitale. Komisja pragnie podkreślić, że okres jednego roku jest okresem obiektywnym, tj. trwa do dnia 4 marca 2023 r., niezależnie od tego, kiedy wydano dokument pobytowy. W związku z tym datą końcową wszystkich dokumentów pobytowych wydawanych na mocy decyzji Rady jest dzień 4 marca 2023 r., zgodnie z art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/55/WE.

Jeżeli w tym okresie Rada nie przyjmie, na wniosek Komisji, decyzji o zakończeniu tymczasowej ochrony, zostanie ona automatycznie przedłużona o sześć miesięcy, tj. do dnia 4 września 2023 r., a następnie o kolejne sześć miesięcy, tj. do dnia 4 marca 2024 r. W odniesieniu do tych okresów nadal obowiązywałby obowiązek wydawania/przedłużania dokumentów pobytowych. W celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych związanych z przedłużaniem ważności dokumentów państwa członkowskie mogą wydać dokument pobytowy już na okres dwóch lat, wiedząc, że tymczasowa ochrona może zakończyć się w dowolnym czasie zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. b) dyrektywy. Jeżeli państwa członkowskie nie skorzystają z tej możliwości, będą musiały przedłużyć dokument pobytowy o dwa kolejne okresy sześciomiesięczne.

Z drugiej strony, jeżeli Rada, na wniosek Komisji, zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2001/55/WE przyjmie decyzję o zakończeniu tymczasowej ochrony przed tymi datami, wydane dokumenty pobytowe, jako wyłącznie deklaratoryjne (jako że sama decyzja ustanawia prawa), stałyby się nieważne i powinny zostać wycofane. Państwa członkowskie powinny opublikować za pośrednictwem swoich krajowych procedur i kanałów informację, że wszystkie dokumenty pobytowe wydane w ramach tymczasowej ochrony utraciły ważność w określonym dniu.

Do celów przyznania praw związanych z tymczasową ochroną lub odpowiednią ochroną przewidzianą w prawie krajowym, w stosownych przypadkach Komisja zaleca państwom członkowskim ułatwienie otwierania rachunku bankowego i dostępu do odpowiednich usług na podstawie dokumentu identyfikacyjnego lub równoważnego rozwiązania w zakresie identyfikacji akceptowanego przez państwa członkowskie oraz dowodu wjazdu na terytorium UE w dniu 24 lutego 2022 r. lub po tej dacie, nawet jeżeli procedura wydawania dokumentu pobytowego jest nadal w toku.

Komisja zdecydowanie zaleca państwom członkowskim, aby przed wydaniem dokumentu pobytowego beneficjentom tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym sprawdzały, w trakcie przeprowadzanych kontroli i czynności, dane tych osób w odpowiednich międzynarodowych, unijnych i krajowych bazach danych, a w szczególności we wpisach dotyczących osób i dokumentów w Systemie Informacyjnym Schengen (SIS).

Państwa członkowskie powinny jak najszybciej wprowadzać do SIS dane dotyczące pośredników, handlarzy ludźmi i innych sprawców lub współsprawców poważnych przestępstw. Wyniki kontroli zależą od jakości danych wprowadzanych przez państwa członkowskie dokonujące wpisów. W związku z tym Komisja przypomina państwom

członkowskim dokonującym wpisu o uwzględnieniu wszystkich dostępnych istotnych danych. System umożliwia państwom członkowskim dokonującym wpisu połączenie powiązanych operacyjnie wpisów. W związku z tym zachęca się również państwa członkowskie dokonujące wpisu do jak najlepszego wykorzystania wszystkich funkcji SIS. W nadchodzących miesiącach (2022 r.) rozpocznie funkcjonowanie zmodernizowany SIS i oczekuje się od państw członkowskich szybkiego wdrożenia i jak najlepszego wykorzystania nowych funkcji.

5. OSOBY MAŁOLETNI POZBAWIONE OPIEKI (ART. 16 DYREKTYWY W SPRAWIE TYMCZASOWEJ OCHRONY)

Od początku rosyjskiej inwazji na Ukrainę w Europie odnotowuje się bezprecedensową falę solidarności z osobami uciekającymi z Ukrainy, w szczególności z dziećmi. Europejskie rodziny, pojedyncze osoby lub stowarzyszenia udały się na granicę UE z Ukrainą w celu zaopiekowania się ukraińskimi dziećmi, których rodzice pozostali w Ukrainie.

Komisja pragnie podkreślić, że przy stosowaniu gwarancji prawnych mających zastosowanie do osób małoletnich pozbawionych opieki i dzieci odseparowanych od rodziców celem jest osiągnięcie właściwej równowagi między stopniem elastyczności wymaganym do skutecznego funkcjonowania solidarności a potrzebą poszanowania podstawowych gwarancji i zabezpieczeń dla dzieci pozbawionych opieki, a tym samym ich pełnej ochrony.

Solidarność ta nie wpływa na spoczywający na władzach państw członkowskich obowiązek przestrzegania szczególnych wymogów określonych w dyrektywie 2001/55/WE oraz obowiązek przestrzegania art. 24 Karty przy wdrażaniu tej dyrektywy i decyzji Rady. Zgodnie z art. 16 ust. 1 dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie muszą tak szybko, jak to możliwe, wyznaczyć opiekunów lub przedstawicieli prawnych dla osób małoletnich pozbawionych opieki objętych tymczasową ochroną na ich terytorium, w tym w razie potrzeby wyznaczając tymczasowego opiekuna w oczekiwaniu na wyznaczenie stałego opiekuna, lub poprzez zapewnienie reprezentacji przez organizację odpowiedzialną za opiekę nad małoletnimi i ich ochronę lub w drodze jakiegokolwiek innego odpowiedniego przedstawicielstwa.

Przedstawicielstwo może być zapewnione przez opiekuna prawnego, organizację odpowiedzialną za ochronę małoletnich i opiekę nad nimi lub w drodze jakiegokolwiek innego odpowiedniego przedstawicielstwa. Komisja uważa, że „odpowiednie przedstawicielstwo” wymaga koniecznie, aby było ono dostosowane do szczególnych potrzeb osób małoletnich, a w szczególności aby uwzględniało ono ocenę najlepszego interesu dziecka i działanie zgodnie z nim. Przedstawicielstwo może być zapewnione wyłącznie przez osoby, które zostały zweryfikowane pod kątem uprzedniej karalności za przestępstwa wobec dzieci („weryfikacja”).

Przedstawicielstwo należy zapewnić jak najszybciej w **państwie członkowskim pierwszego wjazdu** poprzez zagwarantowanie – na wszystkich etapach procedur, na których interes dziecka musi być brany pod uwagę do celów podjęcia decyzji dotyczącej dziecka – obecności przedstawiciela służb ochrony dziecka lub, w stosownych przypadkach, osób fizycznych lub organizacji wyznaczonych do działania w imieniu służb ochrony dzieci. Przedstawiciel ten nie musi być wyznaczany konkretnie dla każdej osoby małoletniej pozbawionej opieki; wystarczy udzielić ogólnego upoważnienia do pomocy w razie konieczności tak, aby zapewnić, że interes dziecka pozbawionego opieki jest brany pod uwagę.

W przypadku:

- 1) osób małoletnich pozbawionych opieki, które kontynuują podróż do innego państwa członkowskiego w celu połączenia z członkiem rodziny w rozumieniu art. 15 dyrektywy 2001/55/WE, lub
- 2) osób małoletnich pozbawionych opieki, którymi zajmują się znane osoby niezwiązane z rodziną (które towarzyszyły im już na poprzednich etapach podróży) lub organizacje publiczne lub prywatne z innych państw członkowskich w celu objęcia ich opieką w tym innym państwie,

państwo członkowskie pierwszego wjazdu powinno zapewnić co najmniej co następuje:

- 1) Tożsamość dzieci i osób dorosłych, z którymi dzieci kontynuują podróż, jak również zgłoszone państwo członkowskie przeznaczenia zostają zarejestrowane przez właściwe organy w państwie członkowskim pierwszego wjazdu zgodnie z prawem krajowym, zanim dziecko/dzieci i towarzyszące im osoby dorosłe będą kontynuować podróż;
- 2) w trakcie wyżej wymienionej rejestracji wprowadzono i przeprowadzono szybkie kontrole w celu zapobieżenia ewentualnym nadużyciom i handlowi ludźmi oraz wykrycia przypadków i ryzyka takich nadużyć lub handlu; w przypadku podejrzenia o handel ludźmi państwa członkowskie powinny dokonać wpisu zapobiegawczego w systemie informacyjnym Schengen;
- 3) przedstawiciel służb ochrony dzieci – zgodnie z opisem w poprzednim punkcie – jest obecny w momencie wyżej wymienionej rejestracji.

Państwa członkowskie powinny jak najszybciej wszcząć procedury identyfikacji członków rodziny w rozumieniu art. 15 dyrektywy 2001/55/WE, którzy mogą przebywać w innych państwach członkowskich UE, a w przypadku ich zidentyfikowania – jak najszybciej wszcząć procedury łączenia z tymi członkami rodziny.

Osoby małoletnie pozbawione opieki, które mają członków rodziny w innym państwie członkowskim, którzy to członkowie również są beneficjentami tymczasowej ochrony, powinny zostać połączone z tymi członkami rodziny zgodnie z zasadami określonymi w art. 15 i 26 dyrektywy 2011/95/WE, z uwzględnieniem opinii dzieci, stosownie do ich wieku i dojrzałości oraz pod warunkiem, że jest to w ich najlepszym interesie. Osoby małoletnie pozbawione opieki, których członkowie rodziny zamieszkują w innym państwie członkowskim w ramach innego systemu prawnego, mogą również zostać połączone z tymi członkami rodziny, w stosownych przypadkach na podstawie innych instrumentów prawa Unii (np. dyrektywy 2003/86/WE, dyrektywy 2004/38/WE, rozporządzenia (UE) 604/2013) lub na podstawie prawa krajowego. Procedury łączenia rodzin powinny być stosowane bez uszczerbku dla możliwości przyjazdu członków rodziny danych dzieci do państwa członkowskiego pierwszego wjazdu w celu ich odebrania ani dla innych ustaleń uzgodnionych w ramach platformy solidarności.

Jeśli chodzi o **państwa członkowskie przeznaczenia** Komisja zaleca ustanowienie szybkiej procedury rejestrowania obecności dzieci pozbawionych opieki osiedlających się na ich terytorium oraz jak najszybsze rozpoczęcie procedur wyznaczenia opiekuna lub przedstawiciela prawnego oraz powierzenia opieki nad dziećmi, jak przewidziano w prawie krajowym, z zastrzeżeniem przeprowadzenia weryfikacji przewidzianych w prawie krajowym, w tym oceny interesu dziecka i weryfikacji zaangażowanych osób dorosłych pod kątem uprzedniej karalności za przestępstwa wobec dzieci.

Dla tych samych dzieci procedury powierzenia opieki nad nimi mogą być odrębne od procedur wyznaczenia opiekunów lub przedstawicieli prawnych, jak przewidziano w prawie krajowym. W razie potrzeby opieka/przedstawicielstwo prawne mogą być także zapewnione

przez organizację, która zajmuje się opieką i ochroną małoletnich, lub w drodze jakiegokolwiek innego odpowiedniego przedstawicielstwa, jak określono w art. 16 dyrektywy. Rodzinom zastępczym i społecznościom/organizacjom, którym na mocy prawa krajowego powierza się opiekę nad osobami małoletnimi pozbawionymi opieki korzystającymi z tymczasowej ochrony, należy również zapewnić zasiłki rodzinne i celowe na dzieci, nad którymi przejęły one opiekę, zgodnie z prawem krajowym przyjmującego państwa członkowskiego.

Na podstawie art. 16 ust. 2 dyrektywy 2001/55/WE w okresie trwania tymczasowej ochrony państwa członkowskie zapewniają umieszczenie osób małoletnich pozbawionych opieki albo z dorosłymi krewnymi, albo w rodzinie zastępczej, albo w ośrodku recepcyjnym przystosowanym do przyjmowania małoletnich, albo w innym miejscu zakwaterowania odpowiednim dla małoletnich. Dotyczy to zarówno państwa członkowskiego pierwszego wjazdu, jak i, w stosownych przypadkach, państw członkowskich, do których osoby małoletnie pozbawione opieki zostaną przeniesione.

Państwa członkowskie muszą podjąć niezbędne czynności, aby umożliwić odpowiednie umieszczenie. Oznacza to uwzględnienie opinii dzieci, stosownie do ich wieku i dojrzałości, ale także zapewnienie, aby wybrana forma umieszczenia była odpowiednia dla dzieci i była w ich interesie. W stosownych przypadkach państwa członkowskie muszą również uzyskać zgodę danej osoby dorosłej lub danych osób dorosłych na umieszczenie osoby małoletniej pozbawionej opieki (osób małoletnich pozbawionych opieki).

W przypadku tych dzieci pozbawionych opieki, które nie kontynuują podróży do innego państwa członkowskiego w jednym z dwóch opisanych powyżej przypadków, państwo członkowskie pierwszego wjazdu powinno zapewnić, oprócz wyznaczenia opiekuna lub przedstawiciela prawnego, aby dzieci te miały jak najszybciej odpowiednie zakwaterowanie¹⁴ (w miarę możliwości priorytetowo należy traktować alternatywy dla opieki zinstytucjonalizowanej, takie jak rodziny zastępcze lub opieka świadczona na poziomie społeczności, rozwiązania umożliwiające częściowo samodzielne bytowanie dla nastolatków w wieku powyżej 16 lat itp.), dostęp do edukacji lub szkolenia zawodowego, opieki zdrowotnej (w tym opieki profilaktycznej i opieki w zakresie zdrowia psychicznego) oraz pomocy psychospołecznej.

Jak przewidziano w art. 26 dyrektywy 2001/55/WE, dzieci pozbawione opieki, które nie kontynuują podróży po objęciu ich opieką w jednym z przypadków, o których mowa powyżej, mogą jednak zostać przeniesione do państwa członkowskiego, które uznaje się za najlepiej przygotowane do przejęcia opieki nad dzieckiem, po dokonaniu oceny jego najlepszego interesu, która ma zostać przeprowadzona w państwie członkowskim pierwszego wjazdu.

Zachęca się państwa członkowskie do współpracy w celu ułatwienia transgranicznej wymiany informacji i danych na temat przypadków dzieci pozbawionych opieki, które przemieszczają się w różnych jurysdykcjach UE.

Jak wspomniano powyżej, zachęcamy państwa członkowskie do przeprowadzania niezbędnych kontroli i jak najlepszego wykorzystania Systemu Informacyjnego Schengen. Jak tylko zmodernizowany SIS rozpocznie funkcjonowanie możliwe będzie wprowadzanie nie tylko wpisów „reaktywnych” o dzieciach, które zaginęły, ale również wpisów „zapobiegawczych” dotyczących:

¹⁴ Odniesienie do wytycznych dotyczących warunków recepcyjnych dzieci bez opieki, wydanych przez Agencję Unii Europejskiej ds. Azylu (AUEA) – <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/Guidance-reception-unaccompanied-children-standards-and-indicators-PL.pdf>.

- dzieci zagrożonych uprowadzeniem;
- dzieci, w przypadku których istnieje zagrożenie, że mogą zostać nielegalnie wywiezione za granicę lub którym należy uniemożliwić podróżowanie dla ich własnej ochrony;
- osób dorosłych wymagających szczególnego traktowania, w przypadku których istnieje zagrożenie, że mogą zostać nielegalnie wywiezione za granicę lub którym należy uniemożliwić podróżowanie dla ich własnej ochrony;
- gromadzenia informacji o osobach lub przedmiotach na podstawie dochodzeń (rozpytania kontrolne); oraz
- nieznanymi osobami poszukiwanymi do celów ich identyfikacji za pomocą odbitek linii papilarnych znalezionych na miejscu popełnienia poważnych przestępstw.

6. HANDEL LUDŹMI

Dyrektywa 2011/36/UE („dyrektywa UE w sprawie zwalczania handlu ludźmi”)¹⁵ oraz przepisy transponujące ją do systemów prawnych państw członkowskich mają zastosowanie do sytuacji osób uciekających z Ukrainy, jeżeli spełnione są warunki określone w tych instrumentach prawnych. Przepisy krajowe transponujące dyrektywę w sprawie zwalczania handlu ludźmi obejmują środki mające na celu ograniczenie ryzyka i popytu na wszelkie formy wyzysku związane z handlem ludźmi.

Większość osób uciekających z Ukrainy to kobiety i dzieci. Handlarze ludźmi, w szczególności zorganizowane grupy przestępcze, mogłyby wykorzystać podatność tych osób na wszelkie formy wyzysku związanego z handlem ludźmi, w szczególności wykorzystywania seksualnego lub wyzysku pracowników. Zdecydowanie zachęca się państwa członkowskie do wprowadzenia odpowiednich środków zapobiegawczych skierowanych szczególnie na ochronę osób uciekających z Ukrainy. Mogą one obejmować dostarczanie informacji na temat zagrożenia handlem ludźmi osobom uciekającym z Ukrainy – w języku, który są w stanie zrozumieć, a w przypadku dzieci pozbawionych opieki w sposób przyjazny dziecku i dostosowany do wieku – na przejściach granicznych, w miejscu zakwaterowania, a także właściwym organom i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, które mogą mieć z tymi osobami kontakt. Takie informacje powinny być również dostępne online i zawierać numer awaryjnego numeru interwencyjnego, z którym można się skontaktować w wielu językach 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu.

Kluczowe znaczenie ma podnoszenie świadomości wśród głównych specjalistów, którzy prawdopodobnie będą mieli kontakt z potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi oraz ze społecznościami przyjmującymi. Szczególną uwagę należy zwrócić na osoby małoletnie pozbawione opieki, jako że – ze względu na swoją sytuację – są one bardziej podatne na zagrożenia. W szczególny sposób o zagrożeniach związanych z handlem ludźmi oraz o procedurach, jakie należy stosować w takich przypadkach, należy poinformować placówki opieki nad dziećmi (np. sierocińce, szkoły, obiekty rodzinnych form opieki).

Odpowiednie szkolenia i instrukcje pozwoliłyby lepiej przygotować właściwe organy ścigania i służby graniczne do zwracania uwagi na szczególnie narażone kategorie osób uciekających z Ukrainy, aby zapobiegać handlowi ludźmi i identyfikować potencjalne ofiary na wczesnym etapie. Działania w zakresie identyfikacji powinny obejmować awaryjne numery

¹⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW.

interwencyjne, z którymi można się kontaktować w wielu językach 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu w celu zgłaszania spraw właściwym organom oraz kierowania ofiar do odpowiednich służb udzielających pomocy, wsparcia i ochrony.

Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby ich krajowy mechanizm ukierunkowanej pomocy był w pełni operacyjny, tak aby usprawnić wczesną identyfikację ofiar handlu ludźmi oraz udzielanie im pomocy i wsparcia. Współpracę między organami azylowymi, granicznymi, organami ścigania i organami sądowymi należy zapewnić zarówno wewnątrz, jak i w relacjach z innymi państwami członkowskimi. Istotne informacje dotyczące spraw transgranicznych powinny być wymieniane za pośrednictwem unijnych kanałów współpracy policyjnej i sądowej, w tym Europolu i Eurojustu.

Aby zapewnić wczesną identyfikację ofiar oraz udzielanie im pomocy i wsparcia, zdecydowanie zachęca się organy krajowe do współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. W przypadku wykrycia konkretnych przypadków handlu ludźmi ofiary powinny otrzymać pomoc, wsparcie i ochronę określone w dyrektywie UE w sprawie zwalczania handlu ludźmi, gdy tylko władze zyskają uzasadnione przesłanki pozwalające przypuszczać, że dana osoba mogła zostać wykorzystana, i niezależnie od jej gotowości do współpracy w dochodzeniach, postępowaniach karnych lub procesach. Powinno to obejmować w szczególności zapewnienie standardu życia gwarantującego ofierze środki utrzymania, w formie odpowiedniego i bezpiecznego zakwaterowania i pomocy materialnej, jak również potrzebnej opieki medycznej, w tym pomocy psychologicznej, doradztwa i informacji, a w odpowiednich przypadkach – także usług tłumaczy.

Jeżeli ofiarami są dzieci, podstawowym celem musi być jak najlepsze zabezpieczenie ich interesu, muszą one też otrzymać natychmiastowy dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony. Państwa członkowskie zapewniają również trwałe rozwiązania dla osób małoletnich pozbawionych opieki oparte na ich najlepszym interesie.

7. DOSTĘP DO PROCEDURY AZYLOWEJ

Zgodnie z art. 17 dyrektywy 2001/55/WE osoby korzystające z tymczasowej ochrony mają prawo złożyć wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w dowolnym czasie. W takich przypadkach stosuje się przepisy dorobku w zakresie prawa azylowego, w tym przepisy dotyczące rejestracji wnioskodawców w systemie Eurodac. To samo dotyczy beneficjentów odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, o której mowa w art. 2 ust. 2 decyzji Rady.

Bez uszczerbku dla prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, beneficjenci tymczasowej ochrony powinny mieć pewność co do praw, które będą im przysługiwać na podstawie tego statusu.

Państwa członkowskie mogą również postanowić, że nie można równocześnie korzystać z tymczasowej ochrony oraz statusu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, kiedy wniosek o jej udzielenie jest w trakcie rozpatrywania (art. 19 dyrektywy 2001/55/WE).

W związku z tym bardzo ważne jest, aby dana osoba otrzymała pełne informacje na temat rozwiązań stosowanych w państwie członkowskim. Umożliwi jej to podjęcie decyzji, czy oprócz złożenia wniosku o dokument pobytowy potwierdzający jej status osoby korzystającej z tymczasowej ochrony, powinna też wystąpić dodatkowo o ochronę międzynarodową.

Zgodnie z art. 19 ust. 2 dyrektywy 2001/55/WE, w przypadku gdy osoba uprawniona do lub korzystająca z tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym zdecyduje się wystąpić o udzielenie ochrony międzynarodowej, a po rozpatrzeniu

wniosku nie zostaną jej przyznane status uchodźcy lub ochrona uzupełniająca, osoba ta powinna rozpocząć lub kontynuować korzystanie z tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym przez okres do końca trwania tej ochrony.

Jeżeli rozpatrywanie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej nie zostało zakończone w okresie tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, powinno zostać ukończone po upływie tego okresu, zgodnie z art. 17 ust. 2 dyrektywy 2001/55/WE.

Zastosowanie rozporządzenia dublińskiego III

W przypadku gdy osoba uprawniona do lub korzystająca z tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym składa wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, do ustalenia państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie tego wniosku stosuje się rozporządzenie (UE) nr 604/2013¹⁶ („rozporządzenie Dublin III”). Zgodnie z tym rozporządzeniem odpowiedzialne państwo członkowskie ustala się na podstawie obiektywnych kryteriów¹⁷ mających zastosowanie w różnych sytuacjach, m.in. w przypadku wydawania dokumentów pobytowych do celów tymczasowej ochrony¹⁸.

Komisja zdecydowanie zaleca państwom członkowskim, aby podczas stosowania rozporządzenia dublińskiego pamiętały o duchu oświadczenia złożonego przez Radę, gdy przyjmowała decyzję wykonawczą 2022/382 mającą na celu złagodzenie presji na państwa członkowskie doświadczające masowego napływu wysiedleńców. Jako że osoba uprawniona do tymczasowej ochrony lub odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym może korzystać ze swoich praw w dowolnym państwie członkowskim, w przypadku złożenia przez nią wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej zdecydowanie zachęca się państwo członkowskie, w którym wniosek ten złożono, do przyjęcia odpowiedzialności za jego rozpatrzenie na podstawie klauzuli dyskrecjonalnej określonej w art. 17 ust. 1, jeżeli na podstawie kryteriów odpowiedzialności¹⁹ określonych w rozporządzeniu Dublin III odpowiedzialność ta spoczywałaby na państwie członkowskim doświadczającym masowego napływu wysiedleńców. Pomoże to złagodzić presję na to państwo członkowskie.

Podejście zaproponowane przez Komisję powinno również ograniczyć ryzyko dublowania wniosków, tzn. składania więcej niż jednego wniosku, w więcej niż jednym państwie członkowskim, a tym samym zmniejszyć obciążenie systemów azylowych.

W kontekście łączenia rodzin Komisja wzywa państwa członkowskie do sprawnej współpracy, aby zapewnić szybkie łączenie członków rodziny.

8. POMOC W REPATRIACJI

Zgodnie z wytycznymi operacyjnymi dotyczącymi zarządzania granicami zewnętrznymi²⁰ wszystkie osoby uciekające przed wojną w Ukrainie, w tym osoby, które mogą nie być

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca.

¹⁷ Obiektywne kryteria obejmują, w porządku hierarchicznym: przebywanie członków rodziny w danym państwie członkowskim, wydanie wizy lub dokumentu pobytowego, nielegalny wjazd na terytorium UE lub wjazd bezwizowy. Jeśli żadne z tych kryteriów nie ma zastosowania, odpowiedzialne jest pierwsze państwo członkowskie, w którym złożono wniosek.

¹⁸ Art. 2 lit. 1) i art. 12 rozporządzenia (UE) nr 604/2013.

¹⁹ Kryteria określone w art. 12–15 lub w art. 3 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia.

²⁰ Komunikat Komisji zawierający wytyczne operacyjne dotyczące zarządzania granicami zewnętrznymi w celu ułatwienia przekraczania granicy między UE a Ukrainą, C(2022)1404.

uprawnione do tymczasowej ochrony lub, w stosownych przypadkach, odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym, powinny zostać przyjęte na terytorium Unii.

Osoby, które nie korzystają z tymczasowej ochrony lub, w stosownych przypadkach, odpowiedniej ochrony przewidzianej w prawie krajowym i które nie mają prawa do pozostania na terytorium państw członkowskich na podstawie prawa Unii lub prawa krajowego, będą musiały zostać repatriowane do ich krajów pochodzenia.

Komisja zaleca, aby państwa członkowskie wydawały, zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy powrotowej²¹, krajowe zezwolenia lub pozwolenia na pobyt ze względów humanitarnych ważne przez ograniczony czas. Ułatwiłoby to osobom znajdującym się w takiej sytuacji dostęp do podstawowej pomocy, w tym zakwaterowania, opieki społecznej i medycznej, do czasu ich repatriacji.

Główna odpowiedzialność za zapewnienie bezpiecznej repatriacji własnych obywateli zablokowanych w UE spoczywa wprawdzie na państwach trzecich będących państwami pochodzenia, ale państwa członkowskie powinny koordynować swoje działania z władzami tych państw, aby ułatwiać i wspierać organizowanie operacji repatriacyjnych. W razie potrzeby inne państwa członkowskie lub Komisja i wysoki przedstawiciel powinni zapewnić konkretną pomoc w kontaktach z władzami poszczególnych państw trzecich, do których dokonuje się repatriacji.

Państwa członkowskie powinny zapewnić osobom repatriowanym wsparcie i pomoc, pośrednicząc w kontaktach z właściwymi organami konsularnymi w państwie pochodzenia oraz, w razie potrzeby, udzielając pomocy finansowej na repatriację lotem komercyjnym. Państwa członkowskie mogą wspólnie organizować loty repatriacyjne, w tym korzystając ze wsparcia operacyjnego i logistycznego Europejskiej Agencji Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex). Na wniosek zainteresowanych państw członkowskich Frontex może udzielać wsparcia operacyjnego, na przykład rezerwując miejsca na loty komercyjne lub organizując loty czarterowe, jeżeli jest to wymagane ze względu na liczbę repatriantów.

9. PRZEKAZYWANIE INFORMACJI W DOKUMENCIE LUB ULOTCE (ART. 9 DYREKTYWY W SPRAWIE TYMCZASOWEJ OCHRONY)

Zgodnie z art. 9 dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie muszą przekazać osobom korzystającym z tymczasowej ochrony dokument informacyjny lub ulotkę sporządzone w języku, który osoby te mogą zrozumieć, i określające w sposób jasny odpowiednie przepisy dotyczące tymczasowej ochrony (ustalone świadczenia oraz prawa i obowiązki wynikające z tymczasowej ochrony). Komisja opublikowała pytania i odpowiedzi dotyczące dyrektywy 2001/55/WE pod następującym adresem: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine_pl. Aby wywiązać się z obowiązku informacyjnego, państwa członkowskie mogą korzystać z tej publikacji, pamiętając jednak o uwzględnieniu wymogu językowego. Komisja opracowuje również kod QR, który będzie można skanować w celu ułatwienia dostępu do informacji. Komisja zachęca państwa członkowskie do tworzenia podobnych stron internetowych dostosowanych do szczególnego kontekstu krajowego i do umieszczania na nich linku do portalu internetowego Komisji, dzięki czemu wszystkie zainteresowane osoby będą mogły znaleźć informacje w jednym miejscu. Informacje skierowane do dzieci powinny być dla nich zrozumiałe i dostosowane do ich wieku i dojrzałości.

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, Dz.U. L 348 z 24.12.2008, s. 98.

Jeżeli chodzi o przenoszenie osób do innego państwa, działając we współpracy z Komisją i pozostałymi państwami członkowskimi należy opracować szczegółowe informacje i udostępnić je, zanim dana osoba wyrazi zgodę na jej przeniesienie.

10. INFORMACJE ZGŁASZANE W RAMACH PLANU GOTOWOŚCI

W celu zapewnienia właściwego wykonania decyzji Rady oraz zgodnie z art. 7 ust. 2, art. 19, art. 25, art. 26 ust. 2, art. 27 ust. 1 i 2 dyrektywy 2001/55/WE Komisja zwraca się do państw członkowskich o przekazywanie następujących informacji w ramach planu gotowości:

- rozszerzenie tymczasowej ochrony na dodatkowe kategorie wysiedleńców,
- ogólne wnioski i zdolność przyjmowania na potrzeby przeniesień,
- dane dotyczące liczby osób korzystających z tymczasowej ochrony,
- liczba obywateli państw trzecich posiadających zezwolenie na pobyt stały wydane przez Ukrainę i korzystających z tymczasowej ochrony lub innej ochrony oraz
- informacje na temat krajowych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do wprowadzenia tymczasowej ochrony.

Można również przekazywać informacje na temat pewnych aspektów sytuacji w Ukrainie, które mają bezpośrednie znaczenie dla przemieszczania się osób i ich sytuacji; przewidywania dotyczące dalszych napływów wysiedleńców do UE; sytuacja na granicy i przed granicą, przeszkody hamujące płynność wyjazdów oraz prowadzone na granicy działania ułatwiające tranzyt; sytuacja i potrzeby w zakresie przyjmowania; dane liczbowe i procedury dotyczące osób małoletnich pozbawionych opieki; sytuacja obywateli państw trzecich nieposiadających obywatelstwa Ukrainy i potrzeby w zakresie pomocy tym obywatelom; udzielanie dwustronnego wsparcia innym państwom członkowskim, informacje na temat liczby osób zamierzających przenieść się do innego państwa członkowskiego. Zakres i charakter informacji wymaganych od państw członkowskich będzie dostosowywany, w zależności od rozwoju sytuacji, w ramach sieci ds. planu gotowości.

Zebrane informacje będą również wykorzystywane w ramach platformy solidarności i zintegrowanego reagowania na szczeblu politycznym w sytuacjach kryzysowych (IPCR), w zależności od przypadku.